

УДК 342.7(477)(082)

С91

Редакційна колегія:

Голова — проф. А. П. Гетьман.

Члени: проф. Ю. Г. Барабаш, доц. Т. М. Слінько, проф. В. П. Колісник, доц. Л. К. Байрачна, доц. Г. В. Берченко, доц. Ф. В. Веніславський, доц. І. І. Дахова, доц. О. Г. Кушніренко, доц. Л. І. Летнянчин, доц. С. Ю. Лукаш, доц. В. В. Речицький, доц. В. І. Ковтун, доц. Є. В. Ткаченко, доц. Ю. В. Ткаченко, доц. О. О. Чуб, ас. О. О. Любченко, ас. К. О. Павшук, ас. П. В. Романюк, ас. Б. С. Мохончук.

Сучасний вимір прав людини: конституційний контекст. XI Тодиківські читання. Збірка тез наукових доповідей і повідомлень Міжнародної наукової конференції (26–27 жовтня 2018 року) / За заг. ред. проф. А. П. Гетьмана. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. — Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2018. — 316 с.

ISBN 978-617-7391-39-4

У збірці містяться тези наукових доповідей та повідомлень учасників Міжнародної наукової конференції присвяченої пам'яті академіка права Ю. М. Тодики, що відбувалась 26–27 жовтня 2018 року в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого.

УДК 342.7(477)(082)

ISBN 978-617-7391-39-4

© Колектив авторів, 2018
© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018
© О. А. Мірошніченко, обкладинка, 2018

врядуванні, які, наразі, законодавчо не врегульовані.

Термін «завчасне» сповіщення органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування тлумачиться у Рішенні КСУ від 19.04.2001 року (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) як оціночне поняття — «у розумних межах», «достатні», «прийнятні» строки, «заздалегідь». Таким чином, не визначені конкретні строки завчасного сповіщення проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрації з урахуванням певних особливостей і форм самого зібрання.

В Україні право збиратися мирно для проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій належить громадянам і за статтею 21 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права «визначається право на мирні зібрання», а в статті 11 Конвенції про захист прав і основоположних свобод йдеться також про «кожну людину».

Проблема оціночних термінів «завчасного» сповіщення про проведення зібрань постає предметом звернення громадяни до Європейського суду з прав людини для захисту їх права.

У рішенні по справі «Веренцов проти України» Європейський Суд встановив, що «...немає єдиного чіткого й передбачуваного порядку організації та проведення мирних демонстрацій. Практика національних судів також свідчить про неузгодженість позицій з цього питання...».

З приводу цього Європейський Суд у справі «Букта та інші проти Угорщини» вказує на те, що у випадку, коли мирне зібрання «є негайною реакцією на політичну подію, може бути виправдане. Рішення припинити зібрання, яке вже виникло через відсутність необхідного повідомлення, без будь-яких протиправних дій з боку учасників, є непропорційним обмеженням свободи мирних зібрань».

Критерієм визначення правомірності такого зібрання є те, чи становлять такі збори громадян небезпеку для громадського порядку за винятком незначних незручностей, що неминуче виникають при організації зібрань у громадському місці. Також, у цьому ж рішенні ЄСПЛ зазначає, що «розгін мирного зібрання не може розглядатися як необхідний у демократичному суспільстві в інтересах досягнення переслідуваної мети».

Тобто, Суд вказує на те, що право на свободу мирних зібрань, як основоположне, не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам або для захисту прав і свобод інших осіб.

Отже, проблема проведення та організації, зокрема попереднього сповіщення органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, на сьогодні не врегульована однозначно.

Проблеми щодо обмеження або заборони проведення зборів, мітингів, походів і демонстрації, які постають при реалізації права на мирні зібрання спричинено саме відсутністю в законодавстві України спеціального нормативно-правового акту, який повинен встановлювати як матеріальні, так і процесуальні норми щодо реалізації права на свободу зібрань.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент кафедри конституційного права України НЮУ імені Ярослава Мудрого Б. С. Мохончук.

— / —

Бутирська Ірина Анатоліївна
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
к. ю. н., асистент кафедри
процесуального права, адвокат

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА РЕФОРМА АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ: QUO VADIS?

Адвокатура України посідає важливе місце у механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина. Конституційно-правове реформування адвокатури України розпочалося із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» у 2016 р., яким змінено конституційно-правове регулювання адвокатури. Для реалізації оновлених норм Конституції України, що регулюють статус адвокатури України, наразі очікується прийняття нового Закону України

«Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Відповідно до ст. 131-2 Конституції України незалежність адвокатури гарантується. Однак останнім часом положення про незалежність адвокатури стали під сумнівом. Зокрема, 6 вересня 2018 р. Президент України Петро Порошенко вніс до Верховної Ради України проект Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», який було зареєстровано за № 9055 (далі — законопроект № 9055). Даний законопроект викликав хвилю протестів серед українських адвокатів.

Основою ефективного функціонування адвокатури як правозахисного інституту є незалежність від держави, яка унеможливує будь-який вплив адвокатури в політичних цілях, маніпулювання у кримінальному процесі тощо. Законопроект № 9055 же містить у собі чимало спірних положень, які можна розцінювати як обмеження прав адвокатів та їх незалежності.

Так, ст. 28 законопроекту № 9055 забороняє адвокату, який уклав трудовий договір (контракт) з особою, яка не є адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням, здійснювати адвокатську діяльність та передбачає обов'язок такого адвоката зупинити адвокатську діяльність, крім випадків, коли його діяльність за таким трудовим договором (контрактом) є науковою, викладацькою чи творчою. Разом з тим, такий адвокат зберігає статус адвоката, має право представляти свого роботодавця в суді, користується в рамках діяльності за таким договором професійними правами адвоката та гарантіями адвокатської діяльності. Вважаємо, що дані положення є дискримінаційними і такими, що обмежують право адвоката на працю.

Крім того, законопроект № 9055 суттєво обмежує доступ до професії, зокрема для того, щоб стати адвокатом, треба пропрацювати два роки або стажером адвоката, або суддею, або прокурором. Така вимога обмежує доступ до професії для науковців, викладачів та юрисконсультів підприємств та організацій.

Багато «підводних каменів», як зажди, містяться у Прикінцевих та перехідних положеннях законопроекту № 9055, зокрема, в частині пропонуваніх змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК України). Так, адвокатська таємниця вже не буде абсолютно захищеною, адже пропонується передбачити у КПК України поло-

ження, що якщо у слідчого, який проводить відповідну обшук чи огляд в житлі чи іншому володінні адвоката, є сумніви, що вказані адвокатом речі та/або документи містять адвокатську таємницю, такі речі та/або документи упаковуються і опечатуються адвокатом або представником ради адвокатів регіону способом, що унеможливує доступ особи, яка проводить слідчу (розшукову) дію, до таких речей та документів. Опечатані речі та документи засвідчуються підписами осіб, які брали участь у проведенні відповідної слідчої (розшукової) дії. Слідчий, який проводив відповідну слідчу (розшукову) дію, протягом 24 годин з моменту опечатування речей та/або документів передає їх в опечатаному вигляді слідчому судді разом з клопотанням про надання дозволу на огляд та/або вилучення опечатаних речей та документів. Поняття «сумніви» є дуже оціночною категорією, і немає жодних гарантій, що слідчі не будуть цим користуватися з метою отримання доступу до документів, що містять адвокатську таємницю.

Ще однією новелою, запропонованою у законопроекті № 9055 до КПК України, є запровадження у кримінальний процес інституту зловживання процесуальними правами — суд може залежно від обставин справи постановити окрему ухвалу у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов'язків, неналежного виконання професійних обов'язків або іншого порушення законодавства адвокатом, прокурором, слідчим або іншим учасником кримінального провадження. До категорії зловживання суд може віднести і подання скарги на певне судове рішення, і подання клопотання (заяви) для вирішення окремого важливого для захисту питання, і заявлення відводу суду тощо. Причому вирішувати питання про віднесення дій адвоката до категорії зловживання буде суд на власний розсуд. Очевидно, що такі законодавчі зміни зможуть стати ефективним механізмом впливу на «занадто активних захисників».

Це лише окремі проблемні аспекти, закладені у законопроекті № 9055. На сьогоднішній день адвокатська спільнота серйозно стурбована майбутнім адвокатури, і не дарма. Прийняття законопроекту № 9055 може стати серйозним кроком назад у розвитку вітчизняної адвокатури, а пропонувані зміни

суперечать конституційним положенням про незалежність української адвокатури.

Василенко Юлія Віталіївна

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
студентка, юридичний факультет,
3 курс, група ЮД-641*

ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'І

Насильство в сім'ї є однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини. В Україні це питання є актуальним у зв'язку зі своєю проблемністю та небезпечністю як для окремих громадян так і для України в цілому.

Проблеми насильства в сім'ї широко досліджуються зарубіжними вченими та правознавцями, зокрема Джейн Коннорс, Ребекою Кук, Ребекою Севал, Ендрю Бернес, Хилкою Пиетіле, Катаріною Бартлет тощо. У вітчизняній правовій науці окремі дослідження цієї проблеми здійснювали А. Блага, В. Голіна, К. Левченко, А. Ноур, О. Руднєва, Г. Христова.

Основу законодавства України з попередження насильства в сім'ї становить Конституція України.

Ст. 3 Конституції України проголосила людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Згідно зі ст. 28 Основного Закону кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорсткому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Відповідно до ст. 29 Конституції України, кожній людині гарантується право на свободу та особисту недоторканність. Це положення Основного Закону конкретизується в Цивільному кодексі України, який зазначає, що фізична особа не може бути піддана катуванню, жорсткому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню (ч. 2 ст. 289 ЦК України).

Окрім цього, Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. № 2789-III зі змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до деяких зако-

нодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї» від 25.09.2008 р. № 599-VI (далі — Закон). Цей Закон на момент його ухвалення був першим у країнах Центральної та Східної Європи та СНД спеціальним законодавчим актом у сфері протидії сімейному насильству. Але на сьогодні цей закон вже не є чинним, та був прийнятий у 2017 році інший Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 р. Цей Закон визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Відповідно до нового закону запобігання домашньому насильству — це система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються.

Україна ратифікувала низку міжнародних договорів для подолання цієї проблеми, а саме: Міжнародний пакт про громадянські та політичні права; Міжнародну конвенцію про економічні, соціальні та культурні права; Конвенцію ООН про викорінення всіх форм дискримінації щодо жінок та Факультативний Протокол до неї; Конвенцію ООН проти тортур та інших форм жорстокого, нелюдського чи принижуючого поводження або покарання; Конвенцію ООН про права дитини.

Насильство в сім'ї є всесвітньою проблемою, яка щоденно завдає шкоди найціннішим благам людини — честі та гідності, здоров'ю та життю. З насильством людина може зустрітися всюди: в приміщенні чи на вулиці, на роботі і під час відпочинку. Але найбільш